

Årets sista nyhetsbrev innehåller bland annat diskussionen om konsultpräster och frågan om utbrändhet ur ett symbolperspektiv.

Allt fler präster/pastorer och diakoner frilansar vid sidan om sina tjänster som konsulter. Hittills har kyrkan som arbetsgivare hållit tyst med hur man ser på detta. Ett försök att bryta tystnaden och starta en dialog gjordes av biskoparna under hösten. Ett utdrag av biskoparnas brev kan du läsa på tredje sidan.

Har bibeln något att säga om utbrändhet? Absolut. I en artikel, med symbolteoretiskt perspektiv på sidan två, ges flera förslag på bibelberättelser som kan användas för att ge livstydning åt utbrändhetsproblematiken.

En riktigt God Jul, med rikliga tillfällen till vila önskar ledningsgruppen för kyrka-arbetsliv.

*Per Starke,
Svenska kyrkans
Arbetslivscentrum*

Aktuella kurser

Jäst i verkligheten

En kurs för dig som är diakon, diakoniassistent, församlingspedagog/assistent, förtroendevald, präst eller i övrigt aktiv och har intresse för samhälls- och arbetslivsfrågor. Med fokus på församlingen vill kursen stödja och ge inspiration till lokala program för att utveckla arbetet med samhälls- och arbetslivsfrågor i församlingen. Vi ser gärna flera deltagare från samma församling.

Tid; 9-12 september 2002 Stiftsgården i Rättvik
Februari/mars 2003 Stiftsgården i Rättvik.
Hösten 2003 Plats bestäms av deltagarna.

Kostnad; Kursen är kostnadsfri för dem som kommer från Västerås stift, alla kursdeltagare betalar kost och logi.

Mer info; Nils Åberg
0248-510 20,
nils.aberg@svenskakyrkan.se

Erfarenhetens språk - nätverksdag för kyrkoarbetare som arbetar med lokala nätverk

Erfarenhetsutbyte i mindre grupp, max 5 församlingar. Där kyrkoarbetare deltar tillsammans med en samarbetspartner och delar erfarenheter, möjligheter och utmaningar.

Tid; 17 januari 2002
Stiftsgården i Rättvik

Kostnad; 200 kr inkl. lunch och eftermiddags kaffe

Mer info; Nils Åberg
0248-510 20,
nils.aberg@svenskakyrkan.se

Djupandning - Stillhetens källa

Utbildningsdagar och erfarenhetsseminarium för dig som vill stimuleras till att möta människors ökade behov av stillhet, tystnad och fördjupning, även i arbetslivet.

Tid/Plats; 11-12 mars 2002, Stiftsgården i Rättvik. Kostnad; 750 kr, kostnader för kost och logi tillkommer. Mer info; Nils Åberg 0248-510 20, nils.aberg@svenskakyrkan.se

Detta har hänt

Fortbildning för polispräster

13 polispräster/pastorer/diakoner har just avslutat sin första fortbildning.

Kursen gav dem en djupare kunskap i yrkesrelaterat samtalsstöd.

Under 2 gånger 2½ dygn har präster, pastorer och diakoner fått arbeta med:

1. Polisens situation på

individ, grupp och samhällsnivå.

2. Den egna situationen.

Vem är jag som stödjer?

Vad är mina motiv? Vad är

min kompetens? Mitt

"koncept"?

3. Samtalsmetodik.

Fortbildning och erfarenhetsutbyte för arbetslivsinriktade kyrkoanställda

I Helsingborg anordnade LO, TCO och SACO en utbildning för arbetslivsinriktade kyrkoanställda. Ett 30-tal kursdeltagare fick lära sig matnyttigheter som normalt inte ingår i kyrkans utbildningar. SKTF's förbundsjurist talade om an-

ställningsskydd enligt lag

och avtal. Professor

Lennart Schön gav oss en

inblick i modern svensk

ekonomisk historia. F.d.

utbildningsministern Bengt

Göransson talade om folk-

rörelsernas roll i dagens

Sverige. Det fanns också

tid till goda exempel på

kyrka-arbetslivsarbete.

Seminarium i Helsingborg

I år stod de lokala fack-

föreningarna och kyrkorna

i Helsingborg för kyrka-

arbetslivs årliga semina-

rium. Ett 80-tal deltagare

fick högklassiga föreläs-

ningar i aktuella samhälls-

frågor.

TÄNKVÄRT

"Många har en djup upplevelse av att något fattas, trots att de ytligt sett lever ett gott liv. I ett fullspäckat vardagsliv kan vi ibland få en känsla av att vi springer runt som en hund som jagar sin egen svans, och tanken kan dyka upp: Är detta allt?"

A. Kroese

Bibeln, utbrändhet och symbolteori

Flera forskare har intresserat sig för orsakerna till att en liten stam från Mellanöstern har lyckats överleva i flera tusen år och dessutom producera oproportionerligt många framstående forskare, författare och affärsmän. Detta trots att den lilla stammen nästan hela tiden varit förföljd, förskingrad eller styrd av någon annan makt. En orsak som nämnts till detta fenomen har varit symbolteoretiskt.

Judarna har ständigt levt med en mycket stark tradition som hållit dem samman i tiden, även om de varit skingrade i rummet. Religiösa högtider har firats vid samma tidpunkt över hela världen. De gamla berättelserna om stammens historia, utvaldhet och uppdrag har inpräntats hos varenda jude sedan barnsben och upprepas ständigt vid olika högtider.

Historien om den lille David som vid unga år utvaldes till kung och som dödade den store jätten Goljat, är ett exempel på en sådan berättelse. Den jude som känt sig i underläge, som individ, grupp eller folk, har haft tillgång till en berättelse som givit en psykologisk livstydning, där underlägsenheten följs av seger. Det spelar ingen roll hur många man är. Det spelar ingen roll hur stark man är. Till sist kommer all övermakt att besegras, ty jag är utvald.

Jag försvarar absolut inte den nuvarande politiken i Israel, utan vill bara lyfta fram symbolernas och

berättelsernas kraft att vara en tolkningshjälp för oss i livet. På samma sätt kan bibelns berättelser fungera som livstydningar för oss när det gäller utbrändhet, eller utmattningsdepression, som det hellre bör heta.

Jag ska i denna artikel ge några förslag på berättelser från bibeln som kan vara användbara för livstydning när det gäller utbrändhet.

Min utgångspunkt är Christina Maslachs sex samverkande faktorer till utbrändhet:

1. För stor arbetsbelastning
2. Brist på kontroll
3. Brist på erkänsla (feedback)
4. Brist på gemenskap
5. Brist på rättvisa
6. Värdekonflikt

Christina Maslach, en av världens ledande forskare på utbrändhet

För stor arbetsbelastning

I andra Moseboken¹ finns förmodligen världens äldsta lag om arbetstidsförkortning, budet att vila på den sjunde dagen. Intressant är att motivet för detta kommer från en berättelse. Historien om hur Gud skapade världen på sex dagar och vilade på den sjunde. Om t.o.m Gud vilar ska väl inte vi människor arbeta hela tiden.

Brist på kontroll

David får tjänst hos kung Saul för sin enastående förmåga att spela lyra. Arbetet hos Saul är dock fullständigt kaotiskt. David kastas mellan olika arbetsuppgifter av den lynnige

kungen. Ena stunden skall han fungera som Sauls terapeut genom vackert musicerande och lugnande samtal. Andra stunden skickas han ut i kriget med Sauls förhoppning att han skall dödas i frontlinjen.

Ena stunden upphöjer Saul honom till skyarna och lovar bort sin äldsta dotter till honom. Andra stunden försöker Saul mörda honom.²

Brist på erkänsla

Den andra delen av berättelsen om den förlorade sonen innehåller en intressant skildring av den äldre broderns reaktioner på att lillebror tas emot med öppna armar när han kommer hem igen efter sina utsvävningar. Storeror blir mycket arg och klagar hos fadern "här har jag tjänat dig i alla år ... och mig har du aldrig gett ens en killing att festa på".³

Brist på gemenskap

Den store profeten Elia har höjts till skyarna för allehanda stordåd, men när han hotas av drottning Isebel flyr han ensam ut i öknen och önskar sig döden. Detta för att han är övertygad om att han är den ende troende som är kvar i Israel.

Uppenbarligen har den gode profeten ingen vidare kontakt med andra. Gud är tvungen att visa honom på att det faktiskt finns 7000 troende till. Några av dessa får han order att söka upp.⁴

Brist på rättvisa

Bibeln innehåller många skildringar av brist på rättvisa i arbetslivet. En sådan är när Jakob ingår ett sjuårigt kontrakt att

arbeta för Laban. När de sju åren är slut skall Jakob få Labans dotter Raket till hustru. Efter arbetad period blir dock Jakob grundlurad. I stället för Raket dyker Labans betydligt fulare dotter Lea upp i bröllopsängens. Jakob tvingas arbeta sju år till för att få sin Raket.⁵

Värdekonflikt

Med värdekonflikt menar Christina Maslach att den anställda har andra värderingar än företaget/arbetsgivaren. Om man ska säga att någon av dessa sex samverkande orsaker till utbrändhet är viktigare än någon annan, så är det just denna säger hon. Ingenting annat kan få oss att må så dåligt. Det kan handla om en miljökämpa som tvingas använda sina kunskaper för att hjälpa företaget att smita från sitt miljöansvar. Eller vårdpersonal som valt sitt yrke för att ge varje individ högsta möjliga omsorg. I nedskärningstider tvingas de dock att behandla sina patienter som ting.

Ett exempel från bibeln (fundera gärna själv över fler) är när kungen av Babylon, Nebukadnessar, kommer i konflikt med tre av sina judiska anställda, Shadrak, Meshak och Aved-Nego. Konflikten går så långt att kungen skickar de tre judarna till den brinnande ugnen. Tala om utbrändhet.⁶

Per Starke

¹ 2 Mos 20:8-11

² 1 Sam 16-20

³ Luk 15:25-32

⁴ 1 Kon 19

⁵ 1 Mos 29:14-30

⁶ Dan 3

Biskoparna reagerar på att präster och diakoner arbetar som konsulter

Under hösten har biskoparna startat en dialog med sina präster och diakoner i syfte att få bukt på den vilda floran av frilansande konsultverksamhet. I denna artikel vill jag svara på inbjudan till dialog genom att ge några kommentarer till den text biskoparna skickat till sina präster och diakoner. Först ett litet utdrag från biskoparnas brev (citerat med tillstånd).

”Det finns idag en allt tydligare efterfrågan på kyrkans tjänster i många olika och delvis nya sammanhang. Kyrkans medarbetare ses som en av de grupper som kan ingå i samhällets ”vårdande” sektor. Förutom frågeställningar som mer direkt relaterar till tro och livsåskådning förväntas kyrkans medarbetare inneha kompetens inom områden som människosyn och mänskliga relationer, krishantering, etik etc. Denna förväntan är positiv för kyrkan och skall bejakas. Samtidigt innebär det att vi måste reflektera över de praktiska konsekvenserna, så att inte vagningsstjänstens innebörd fördunklas. Det har blivit vanligare att präster och diakoner efterfrågas som konsulter och bedriver sådan verksamhet, vid sidan om församlingstjänsten eller på heltid. Därför är det viktigt att vi är överens om och tydliga kring vad det innebär att stå i kyrkans vagningsstjänst och vad en präst eller diakon kan erbjuda som konsult.

I biskopsmötet har vi sett ett behov av att i det här sammanhanget dels tydliggöra vissa principer, dels ge ett underlag för samtal och reflektion kring de praktiska konsekvenserna. De grundläggande principerna kan sammanfattas i två punkter:

- Det uppdrag som ges i vagningen till tjänst i Svenska kyrkan är en del i den helhet som är kyrkans uppdrag. Prästen och diakonen förfogar inte själv över uppdraget och kan därför inte heller sälja eller, utan anknytning till församlingen, erbjuda de tjänster som primärt hör till vagningsuppdraget.
- När vagningsstjänsten utövas skall det alltid finnas en koppling till en församling och en kyrkoherdes övergripande ansvar. Detta gäller även för den präst och diakon som tjänstgör vid sidan om sin ordinarie befattning.”

”Prästen och diakonen förfogar inte själv över uppdraget och kan därför inte heller sälja det...utan anknytning till församlingen”

Biskoparna uttrycker alltså, med all önskvärd tydlighet, att tjänster som primärt hör till vagningsuppdraget, inte kan säljas privat. Frågan är då vad som ingår i vagningsuppdraget. Detta är inte helt klart i biskoparnas framställning. Exempel som ges är gudstjänst, sakra-

mentsförvaltning, själavård och diakonal omsorgen. Men hur är det då med föreläsningar, stödsamtal och liknande?

Kan en präst, som privat konsult, sälja en föreläsning i etik till ett företag? Biskoparna ger en öppning för detta. ”Många präster och diakoner har samtidigt en bred kompetens och erfarenheter som går utöver det som är de grundläggande kraven för de vanliga befattningarna... Kan ske utförs en del av tjänstgöringen hos ett företag, efter avtal mellan företaget och församlingen, eller kanske är en medarbetare tjänstledig på deltid för att vara konsult.”

Konkurrerande verksamhet brukar av naturliga skäl inte ses med blida ögon i arbetslivet. Frågan är då om den frilansande prästen konkurrerar med församlingens övriga arbete. Är t.ex. etikföreläsningar, stödjande samtal och liknande vanliga ”konsultprästuppdrag” konkurrerande verksamhet?

Jag kommer själv fram till slutsatsen att det är konkurrerande verksamhet. Men det beror på vilken syn man har på kyrkans uppgift. Man kan å ena sidan hävda att kyrkan inte ska hålla på med annat än gudstjänst och sakramentsförvaltning. Då är förstås all annan verksamhet icke-kyrklig och konkurrerar inte med församlingens. Det är dock sällan präster och diakoner med denna syn, som arbetar som konsulter. Å andra sidan kan man

”Jag kommer själv fram till slutsatsen att det är konkurrerande verksamhet. Men det beror på vilken syn man har på kyrkans uppgift.”

hävda att det är en del av kyrkans uppgift att hålla sig à jour med den samhällsdebatten, fundera över människors vardagliga etiska dilemman och föreläsa om detta. Då menar jag att det är svårt att hävda att, om man håller sin föreläsning i församlingshemmet är det vanlig kyrklig undervisning, men om samma föreläsning hålls på ett företag, inom polisen eller på ABF, då är det den enskilda prästen/diakonens privata angelägenhet, som man kan ta betalt för genom det egna bolaget.

Med detta vill jag inte moralisera över de präster, pastorer och diakoner som tar konsultuppdrag i privata firmor. Det finns ofta skäl till detta, som handlar om den kyrkliga arbetsgivarens svårigheter att sätta gränser, oförmåga att tillvarata kompetens, oförmåga att se var kyrkans tjänster efterfrågas och brist på reflektion över vad kyrkoordningens vistelsebegrepp innebär för kyrkans arbete bland vuxna människor i arbetslivet.

Nej, i stället vill jag rikta biskoparnas vilja till dialog till de kyrkliga arbetsgivarna på olika nivåer. Här behövs det verkligen reflektion och debatt i detta ämne.

Per Starke

”Alla dessa arbetsdagar som kom och gick...” - tankar om arbetets betydelse för människans själ, av Robert Rungstad, eget förlag, 2001

Företagsprästen Robert Rungstad har i första delen av den här boken samlat ihop 31 kåserier om arbete och liv. Roberts språk är fritt från religiösa floskler och fungerar utmärkt i en miljö som inte är van vid det kyrkliga språket.

I den andra delen av boken ger Robert en utmärkt sammanfattning av frågor om arbetets mening. Vad är det för gott med arbetet? Vilken attityd till arbetet ger mig hög livskvalitet?

De 86 sidorna skall läsas med eftertanke, i små portioner.

Om vi tar till oss Roberts budskap har han lyckats med sin intention, att vi vid pensioneringen inte ska behöva säga: ”Alla dessa arbetsdagar som kom och gick, inte visste jag att de var livet.”

Per Starke

När karaktären krackelerar, av Richard Sennett, Atlas förlag

En stor del av människans

liv ägnas åt arbete. Det kan uppfattas som ett nödvändigt ont eller som något av det mest meningsfulla. Det är mycket som händer på detta område och hela tiden sker det förskjutningar i synen på arbetet. Inte minst lyfts det fram i boken *När karaktären krackelerar* av den amerikanske författaren Richard Sennett. Han har tidigare gjort sig känd genom böcker kring arbete och ekonomi. Just arbetet och den nya ekonomin fokuseras i den senaste boken.

För Sennett får kapitalismens nya sätt att strukturera sig konsekvenser för samhället i stort och för den enskilde individen. I det utomordentliga förordet till den svenska utgåvan, skriven av professorn i psykologi vid Arbetslivsinstitutet Gunnar Andersson, får läsaren en bra och givande introduktion till Sennetts tankar, som inte alltid är så lättförståeliga. Referenserna till författare, filosofer, sociologer både från vår tid och tidigare i historien är legio. Det gäller att vara väl bevandrad i dessa kretsar för att ha de rätta redskapen till förståelse. Det finns också en hel del begrepp, som i och för sig indirekt förklaras, men som tarvar en djupare

reflektion innan man får grepp om dess betydelse. Inte vet väl gemene man vad ”kommunitarianismen” står för?

Men med ett fördjupat studium vad Sennett vill förmedla kan man trots att essäerna är skrivna utifrån ett amerikanskt perspektiv se hur dessa också kan få sin tillämpning i Europa och Sverige. Hur maktskillnader manifesteras, arbetsmarknader differentieras och de ekonomiska klyftorna växer. Även här ökar de lösliga anställningsformerna på bekostnad av de fasta. Och trots goda vinster förlorar många sina arbeten. Enligt Sennett är allt detta ett uttryck för den nya ”flexibla kapitalismen”.

När karaktären krackelerar är ett viktigt bidrag till den debatt som idag pågår om dagens ekonomi och arbetsliv. Vilsenheten är stor och det finns all orsak som Sennett gör att lyfta fram de svåra komplikationer det flexibla arbetslivet skapar.

Åke Nordqvist

86 timmar i veckan, av Johan Bergsten, Tre böckers förlag, 2001

De har pizzan färdig att hämta lagom till Robinsson på lördagskvällen. De kör fram taxin när det är dags att ta sig hem från festen. Om denna bortglömda grupp - invandrare som startar eget för att de inte kommer in på den ordinarie arbetsmarknaden - handlar 86 timmar i veckan.

Boken uppmärksammar en del av verkligheten som hittills inte har varit så väl belyst - villkoren för de invandrare som arbetar sju dagar i veckan, tolv-fjorton timmar om dagen.

I intervjuform berättar personer i denna grupp öppenlydligt om flykten från krig och hot och om jobb och vardag i den nya hemstaden Göteborg.

Per Starke

Nytt från kyrka arbetsliv ges ut av arbetsgruppen för kyrka arbetsliv bestående av representanter från LO, TCO, SACO och SKR (Sveriges Kristna Råd). I ledningsgruppen sitter:
Jan-Erik Nyberg, TCO (ordf), jenerik.nyberg@tco.se
Ulla Johansson, LO, ulla.johansson@lo.se
Mogens Månsson, SACO, mogens.mansson@saco.se
Åke Nordqvist, SKR, ake.nordqvist@smf.se
Per Starke, SKR, per.starke@bracke.org
Beställning och material skickas till redaktören Per Starke Svenska Kyrkans Arbetslivscentrum

Bräcke Diakonal Utveckling

Box 21062

SE-418 04 Göteborg

Telefon 031-50 25 05

Fax 031-50 27 30

E-post per.starke@bracke.org

Hemsida www.kyrka-arbetsliv.org